

8

A Társaság

Handwritten signature in red ink.

Strelisky felv.

dr. németujvári Batthyány-Strattmann László herceg

BRACHFELD F.

Ő császári és apostoli királyi felsége kamarai szállító. ** Csász. és kir. udvari szállító

Beérkezett ajándékok!
Férfi színes ingszövetek,
eső- és utcai felöltők.
Legújabb szabású öltö-
nyök, télikabátok, stb. mérték után.

Budapest, Dorottya-u. 1. Gizella-tér sarok

A felséges kir. család több tagjának, ugyszint a legmagasabb hatóságok, előljáróságok, intézetek stb. szállítója,

KAUCSUK ÉS FÉMBÉLYEGZŐGYÁR
VÉSŐ-MŰINTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

TINTNER J. E. BUDAPEST
IV., KIGYÓ-TÉR 5. :: TELEFON: 70-66

GRAND HOTEL DES PALMES ARCO

Legmelegebb téli üdülőhelye Déli-Itáliának. Idény október—május. Legszebb fekvésű szálló. — Minden kényelem.

Zysoform

nélkülözhetetlen

Fertőtlenítő

SZER

Minden hadikórház
használja

JOSEF FISCHER

cs. és kir. udvari és kamarai szabó

WIEN, I., LOBKOWITZ-PLATZ 1.

Divatterem. Katonai és tábori ruhák.
Elegáns utcai öltözékek, látogató-toilettek. Kabátok, szörmék. Kosztümök
14-17 éves fiatal hölgyek részére. Legújabb szabású hölgylovaglóöltözékek

Kosztümök a sport minden ágához.

Izléses férfiruhák legfinomabb kiállításban. Szalon-, utcai- és sportöltözékek.

KOLA GRANULÉE

ÖRKÉNY

Ideális készítmény: testi és szellemi kimerültség-nél, bágyadságnál, fejfájás és migrénnél.

Készíti:

ÖRKÉNY HUGÓ
NAGY KRISTÓF

gyógyszertára, Budapest, IV.
Váci-utca I. Telefon 138-41.
Alapított 1791. évben.

HUBERT J. E.

GENTRY CLUB

kapható minden nagyobb üzletben

ELSŐ MAGYAR
PEZSGŐ-GYÁR
POZSONYBAN

Alapított 1825-ben

A BIKSZÁDI VIZ

szerencsés vegyi összetételénél fogva hatásában felülmúlja a gleichenbergi, emsi, seltersi vizeket. Ideálja a lugos-sós ásványvizeknek s igazi gyógykincs a szenvedő emberiség számára. Idült hurutos bántalmak, vesekő, angol- és görvélykór pompásan orvosolhatók vele.

Kitűnő asztalviz.

vele.

Kitűnő asztalviz.

A Társaság

SZÉPIRODALMI ÉS KRITIKAI HETILAP

A PARK-KLUB, AZ URI-KLUB, A GOLF-KLUB, A MAGYAR UNIO-KLUB ÉS A POZSONYI URI-KLUB HIVATALOS LAPJA

FŐSZERKESZTŐ: DOBAY ISTVÁN DR. – TÁRSSZERKESZTŐ: SZÉNÁSY SÁNDOR DR. EGYETEMI MAGÁNTANÁR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, RITZ-SZÁLLÓ. – TELEFONSZÁM: 60-88.

II. évf.
8-dik szám.

Előfizetési árak: egy évre 18 kor., félévre 10 kor., negyedévre 5 kor. Egyes szám ára 40 fill.

Budapest,
1915 febr. 25.

Bayros Ferenc marquis ajándéka a háboru vakjai részére. Árverésre kerül a Szent-György-Céhben február 28-án.

MULNAK A HÓNAPOK...

A Kálvin=téren. A csatakos télvégi estében bágyadtan tükrözi vissza a kövezet a lámpák erőtlen fényét; kocsirobogás, villamos csilingelés, hangos beszéd, utcagyerek füttye olvad lármás, fülsértő diszharmonióba. A magányosan járó ember érzékeit valami ellenállhatatlan bódulattal nyugózi le a pesti utca bizarr szímfóniája, lelkére ráfekszik a nagyváros lelke s úgy megy az utján, mintha se vége, se hossza nem lenne...

Azután fölhasan a trombita s döngő nehéz léptekkel tűnik föl a templom felől a szürkek serege. Szürke magyar katonáké, hadba induló népfölkelőké. És mintha csoda történt volna, egyszerre csak nem hallja az ember a lármát, nem hall se kocsizörgést, se villamos csilingelést, csak a trombitaszót. Szalad mindenki a Baross=utca felé, a hol befordul a század a pántlikás, virágos zászlóval. Ott mennek el előttünk és mi nézzük őket s hallgatjuk, mit beszél az utca.

— Szegények, — mondja egy öreg néni és a babos kendője csücskével kövér könnyecsepet törül le barázdás arcáról.

Egy szép szál öreg ember ott halad az egyik katona mellett. Már az se fiatal. Jó harmincas, öreg népfölkelő.

— Aztán vigyázz magadra, Gábor. Vigyázz az egészségedre, — a golyótól majd csak megvéd a jó Isten.

— Ne féltsen, édesapám, nem lesz nekem semmi bajom. Csak a kis fiura ügyeljenek otthon...

És mintha az egész század biztatni akarná az öreget, az első sorokban fölhangzik a nóta s egyszeribe végigszalad a századon. Egyik=másik öreg csonthagyokat ránt a cakumpakján — hja, nem huszéves már a gyerek! — de azért tele tudóvel fujja:

— Megállj, megállj, kutya Szerbia...

És mennek vigan, bátran, aggódás nélkül a szívükben. Szemembe ötlék egy nagyon apró termetű baka. Hogy üthette ez meg a mértéket? A mikor mellém ér, veszem észre, hogy gyerek. Tizenhárom=tizennégy=éves.

— Hogy hinak, öcsém?

— Kupeczky Lajosnak.

— Csak nem a harctérre mégy te is?

Egy öreg baka felel helyette:

— De éppen hogy oda! A mi fiunk ő, a századé!

Már Sabácnál is velünk volt. Meg is sebesült...

Tizennégyéves... Ki küldi ezt a harcok zivatarába az iskola padjából? Senki. Nincs rá hatalom, nincs rá törvény. Hát miért megy akkor? Mert hatalomnál, törvénytől is hangosabban szólalt meg gyermeklelkében valami, a miről hasábokat tudna írni a pszichológus, de a minnek mégis csak egy igazi, szent neve van: hon= szerelem. Hosszan nézek a gyerek után és valami úgy szorongatja a torkomat, a mikor az esthomályba vész kedves kis alakja. Azután visszafordulok a város felé. A sarkon, a patika előtt még ott áll az öreg néni, de

már nem sir. Széles gesztusokkal, mosolyogva magyaráz valamit egy ismerősének hőskről, kitartásról, bátorságról. Még hallom a szavát, a mint elmegyek mellette:

— Lelkem, kis unokám, a már bizony sok muszkát küldött a másvilágra...

*

A mikor a háboru elkezdődött, azzal biztattam magamat, hogy karácsony előtt vége lesz a küzdelemnek. Valami mindig azt sugta, hogy a szeretet ünnepén már nem szabad vérnek folynia, hogy az Istenember születése napján angyalok muzsikálnak az ágyuk helyett. Eljött a karácsony; nem volt fehér, nem volt fekete, — piros volt. Vér folyt, több mint azelőtt s a halálnak bővebb aratása volt, mint nyáron...

Most, hogy az Ádventben csalódtunk, a nagyöjtben remélünk. Erősen hiszem, hogy husvétra Krisztussal együtt a béke is föltámad. A Megváltó győzelme a halál fölött egyuttal az Igazság győzelmét fogja jelenteni a Hamis= ságon. És ha győzött az Igazság, béke lesz a világon. Erősen hiszek ebben, de ha nem úgy lenne,

akkor sem veszteném el a hitemet. A mit nem hozott meg a karácsony s a mit esetleg nem vált valóra a husvét, beteljesít a Szentlélek. El fog következni piros pünkösöd napja, a mikor a tüzes nyelvek égő lángja mellett elhalványodik a vér pirossága s megszentelődnek a lelkek a világon. És a virágos tavaszban, a mikor az Alföldön újra kihányja a fejét a buza s az arany= kalászszal ékes rónaságon boldogan hullámszik az élet, győzni fog az én hitem, a mi hitünk, magyarok remény= sége. A telhetetlen Halál megalázva, megsemmisítve sompolyog vissza bús birodalmába s a ragyogó nap= sugárban hazatért édes fiaink vágják a rendet. Hiszem, hogy így lesz, hogy így kell lennie...

Oh, ha az embernek hite nem volna, de szomorú lenne ez az élet!

G. M. B.

Ifj. Rickl Antal
10-es huszár főhadnagy, a háboru kezdete óta a déli harctéren szolgál. Kitüntetésben részesült.

Sebesült indus katonák egy yperni kórház udvarán.

KÉT CSÓKÉRT.

Irta VÉRTESY GYULA.

I.

— Kénytelen vagyok, asszonyom, a kastélyt is lefoglalni, mert az embereimet nem tudom mind a melléképületekben elhelyezni. A szabadban pedig az orosz ősz már egy kicsit hűvös.

— Felesleges mentegetőzés, százados ur! — Az elfoglalt ellenséges területen a hóditó az ur — felelte gőgösen, rossz néveléssel az asszony — és azt csinálja, a mit akar.

Ez első, nem valami nagyon barátságos beköszöntő párbeszéd óta Perényi kapitány jóformán alig látta a háziasszonyát. Az megkérdezte ugyan, parancsolja-e a kapitány ur, hogy ő is a tiszturakkal étkezzék, de a kapitány természetesen visszaüzent, hogy a világért se akarja ezzel a reá nézve bizonyára kellemtelen dologgal terhelni, ámbár tagadhatlanul kedves lenne...

— Ugyan kapitány ur, ne udvariaskodjál ezzel a gőgös muszkával. Kell a fenének, hogy velünk ebédeljen — fortyant föl Dercsy hadnagy.

— Ránk se néz, ugy bánik velünk, mint valami rossz kutyával, a kit száz lépésre kell elkerülni és mi...

— És mi — kedves Török öcsém — megmaradunk udvarias, gavallér magyar férfiaknak. Mondd meg

az asszonyodnak — folytatta megkezdett beszédét az inashoz, a ki törte valahogy a német szót — hogy ámbár kedves lenne, ha velünk lehetne, de iránta való kiméletről lemondunk róla. Hát gyerekek — fordult azután a hadnagyhoz és a tiszthelyetteshez, — ti rossz néven veszitek egy orosz asszonytól, a kinek az ura ellenünk harcol, hogy nincs magánkívül a boldogságtól, mikor minket itt lát?

— No, hidd el kapitány ur, hogy egy magyar uriasszony, ha orosz tisztek kerülnének a kastélyába, a mit ne adjon az isten, hát másképp bánna velük.

— Eh, rongy népség ez az orosz! A férfია is meg az asszonya is! csunya fajzat!

— Persze, nem lett volna csunya fajzat ugy-e, ha udvarolhattál volna neki, kedves kis öcsém?

— Ó, eszembe se volt — mentegetőzött a tiszthelyettes.

— Nono, láttam, a mit láttam. Mikor tegnap lent sétált a gyerekeivel a parkban, utánok mentél, de hamarosan visszakerültél.

— Nem is lehet vele beszélni. Németül alig ért.

— Azt hiszem én, hogy csak azt nem érti meg, a mit nem akar megérteni.

— Csak mehetnének már innen! Unom ezt a rostokolást — s szava bizonyítására nagyot ásított Dercsy hadnagy. Mit gondolsz, kapitány ur, meddig lógunk még itt?

— Mig vissza nem hívják! Tudod, hogy mi volt a tábornok parancsa: további intézkedésig az előretolt két század ott marad, figyelő állásban, állandóan patrouillirozva a környéken.

— Mi a fenét patrouillirozunk itt, a hol nyoma sincs az ellenségnek? Tegnap is tulmentünk a kraszoljevi magaslatokon is és seholl semmi és senki.

— A tábornok bizonyára tudja, miért küldött ide? Nekünk nem kell tudni. Különben azt hiszem, kár panaszkodnotok, mert itt csak mégis jobb, mint a fedezékekben. Nem gondoljátok?

Hanem azért bizony a kapitány is szívesen ment volna már odébb. Elvégre, gavalléros gondolkozásu embert bánt az a tudat, hogy egy asszonynak terhére van s kellemetlenséget szerez neki. Még ha az asszony orosz asszony is, és még ha kiállhatatlan is. Még azután ha háboru, hát legyen háboru! Azért jöttek, hogy veredjenek, nem hogy orosz kasszetyók parkjaiban játszanak orosz kis kölykökkel.

Most is, eléggé szégyenli a kapitány ur, de kint hever a kertben, a pázsiton és játszik a két kis gyerekkel, a kis Mikulával meg Szónyával. Valami nagy várkastélyt rak össze nekik játékkockákból, azután meghintáztatja őket a kifeszített függőhálóban; mindezek befejezéséül pedig fogócskát játszik velök. Ő se érti a gyerekek egy szavát se, azok se értik az övét, és mégis úgy megértik egymást és olyan szeretettel néznek egymásra.

Épp olyan idösek lehetnek ezek is, mint a kapitány gyerekei. Azok is talán így hancuroznak most otthon a kis kertjükben, abban a nagy tiszaparti, alföldi városban. S mig egyik kezével simogatja a Szónyácska selymes, szöke haját, azalatt a kis Mikula csókolgatja a másik kezét. Talán azt hiszi, hogy az édes apja jött haza.

Mikor a kertből mentek ki felé, találkoztak az édes anyjukkal,

Faragó Géza honvédszázados, megsebesült az északi harctéren.

munkácsi Barkassy Kálmán 3. honvédszázadredbeli hadnagy, az északi harctéren szerzett súlyos betegségében 27 éves korában január 20-án Algyestven meghalt.

báró Bohus István huszárhadapród, az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért az 1. oszt. vitézségi érmet kapta. Azóta újból kitüntette magát. A Homonna körüli harcokban megsebesülve hadifogságba került.

a ki az udvaron valami parasztféle emberrel beszélgetett. A mint látta jönni a gyerekeit a kapitánnyal, egy pillanatra mintha jószágos, szelid tekintettel nézett volna rá, de a következő pillanatban, szinte durván rántotta magához a gyerekeket és oroszul szidta őket. A kapitány nem értette, de sejtette, hogy azért, hogy vele voltak és menteni akarta szegénykéket.

— Én vagyok az oka nagyóságos asszonyom. Én hívtam őket. Bocsásson meg érte!

— Ugyan kérem, csak nem járja, hogy önnek legyenek a terhére az én gyermekeim! Én kérek bocsánatot.

A parasztember, a ki levett kalappal állt az asszony mellett, alázatosan letérdelt a kapitány elé és kezet akart neki csókolni.

— Eredj a fenébe, nem vagyok én pap! Ja nye szom pópa! — próbálta magát megértetni fogyatékos tót nyelvtudománya segítségével.

— A majoros gazdám, Jermoláj, a kraszoljevi majoromból, — mondta az asszony — olyan buta mint valami állat. Képzelhetsz, micsoda kín lesz tárgyalni vele. Cyrill is, az uram, mindig fázott, mikor Jermolájjal volt dolga! Isten önnel! s beindult a házba Jermolájjal.

A kapitány előtt furcsának tetszett az asszonynak ekkora közlékenysége is. S egy pillanatra, nem is tudta hogy, hogy nem, az villant meg az eszében, hogy hátha valami gáztett forral ellenük ez a nő. Mert azt még legénykori tapasztalataiból tudta, hogy mikor egy-egy kardos néni szépen kezd beszélni, hát akkor valami rosszat forral. Hátha az az együgyűnek látszó paraszt még nem is paraszt? Hátha kém, orosz katona, vagy az asszonynak valami cinkostársa? Legjobb lenne utánok menni. Be-rontani a szobába, a parasztot elfogatni, megmótoztatni... Eh, ostobaság! S szinte kinevette magát oktalan aggodalmiért.

Jermoláj nemsokára ki is jött a kastélyból s bucsuzóra megint kezét akart neki csókolni.

A kapitány felkacagott:

— Milyen butaságokat is gondoltam én! Még, hogy az a hülye orosz paraszt valami rosszban törné a fejét. Még az asszony is! Hiszen nem valami szives ugyan, de aljas árulónak még se látszik! S honnan is venne orosz katonákat, hiszen errefelé nyomuk sincs.

S egész megnyugodva vonult be a szobájába, a hol elővette a felesége meg a két kis gyereke arcképét és sokáig meleg szeretettel, ragyogó szemmel nézegette.

— Különösen Palika: szakasztott Mikula! De Marcsa is hasonlít Szónyácskára. A szájacskája éppen olyan! Aranyos kis drágaságaim.

II.

A kapitánynak jó lett volna az előérzetére s az első gyanújára hallgatni és Jermolájt elfogatni s megmotoztatni. Mert a parasztruha alatt finom, P. D. monogramos fehérnemű volt és a derekára tiszti revolver volt csatolva. És a zsebében is találtak volna holmi irásokat, a melyek Péter Dimitrijevics hadnagy urra vonatkoztak.

Dehát a kapitány urnak már kisebb gondja is nagyobb volt, mint hogy Jermolájjal tovább foglalkozott volna.

Alig várta, hogy bekapja az ebédet s egy kis ebédutáni szundikálás után kiment az udvarra portyázni, hátha a gyerekeket megint becsalogathatná magához. Kimondhatlanul vágyott utánok. Ha már nincs itt Palika, legalább a Mikula nevető kék szemébe nézhessen s a kis Marcsa szőke haja helyett hadd simogathassa végig a Szónyácska selymes haját. És ha már azok beszédjét nem hallja, legalább hadd hallja ezeknek a gügyögését.

Nem kellett sokáig portyázni. A két gyerek hamarosan kirohant, mihelyt meglátták az ablakból a ka-

tonabácsit. Cs Szónyácska, kis kezeckéjét a félrehajtott arca elé tartva és szemét lehunyva, mutatta, hogy a mama fekszik, Mikula pedig a fejét bökdöste két kezével és a homlokát dörzsölgetve, a mama fejfájását akarta jelezni.

Valami nagy, piros, bársonyfedelű albumot cipeltek magukkal s nagyban magyarázták, mutogatták, hogy képek vannak benne.

Bevonultak a kapitány szobájába s ott a kapitány bácsi leült velök az asztal mellé s a két gyereket a két térdére ültetve, elkezdtek nézegetni az albumot. De mielőtt hozzáfogtak volna, a kis Szónya elővette az asztalon fekvő fényképet, melyen a kapitány felesége és két kis gyermeke voltak levéve és elkezdte csókolgatni rajta a kis gyerekeket.

A kapitány rámutatott a képen a feleségére és mondta a gyerekeknek:

— Mama, mama! — Azután magára mutatott: papa, papa!

Erre a kis Mikula is odamutatott az album első képére, a melyen ők voltak levéve az apjukkal, anyjukkal:

— Papa, mama!

A kapitány nem tudott uralkodni érzésein és magához ölelve a két kis gyermeket, arcon csókolta Mikulát is, Szónyát is.

Ezalatt halkán belépett a szobába az asszony. Megállt az asztal előtt, egy pillanatig nézte őket, azután megérintette kezével a kapitány vállát.

A kapitány zavartan állt fel. A szemében még ott ragyogott a könny. Szégyenkezve törülte le.

— Ugy-e kinevet, asszonyom?

Alig mert ránézni. Csak mikor látta, hogy annak is könnytől nedves a szeme, akkor bátorodott neki s odamutatta a képet:

— Lássá, ezek az enyéme! A feleségem, a Palika meg a kis Marcsa.

özv. gróf Cziráky Béláné a dénesfai kórházában ápolts sebesültek körében.

Olcso dicsőség : Angol katonák elesett német katonáktól zsákmányolt sisakkal stb. a fényképező gép előtt.

Az asszony megnézte a képet, letette s azután szóltanul állt egy darabig.

A kis Szónya egyik kezével átkarolta a kapitány nyakát, a másikkal pedig az albumban ütögte az apja képét s kiabálta :

— Papa — papa!

— Kapitány ur — szólalt meg azután az asszony — a hangjából valami végtelen nagy meghatottság rezgett ki — valamire kérném. Igérje meg, hogy megteszi.

— Ha tehetem: ezer örömmel.

— Menjenek el innen még ma délután. Ha lehet: mindjárt. Okvetetlenül este előtt.

— Nem értem, asszonyom.

— Ne akarjon magyarázatot, de hallgasson rám.

— Én katona vagyok, a ki azt a helyet, a hová kiharancsoltak, el nem hagyhatom.

— Akkor se, ha azon a helyen ok nélkül le-mészároztatja magát is és a csapatát is?

— Még kevésbbé értem.

— A kraszóljevi erdőn túl a mi seregünk közeledik. A negyedik hadtest két ezrede. Ma éjjel csak az én jelemre várnak s bekerítik a kastélyt. Önöket vagy lemészárolják, vagy elfogják.

A kapitány a kardjához kapott s felhördült:

— Ah, hát árulás!... Aljasság!... Az a gazember, kém volt. Az a buta paraszt! Annak árult el minket!

Az asszony nyugodtan folytatta:

— Jogom lett volna el is árulni önöket. Hiszen ellenségek. Az nem lett volna aljasság. Talán inkább ez aljasság, az én hazámmal szemben, hogy megmentem önöket.

— De hát akkor miért teszi? Gyűlöl minket és megment mégis?

— Magát már nem gyűlölöm. Mióta megcsókolta a gyermekeimet. Ezt a két csókot nem adhatom vissza a maga gyermekeinek — hát visszaadom nekik érte az apjukat...

A CAPHOCAL (CAFOKAL.) TÁPSZERT

csecsemők, gyermekek, üdülők és gyengélkedők előszeretettel eszik, mert előkelő orvostanáraink és orvosaink szerint kiváló hatású.

Hősök sirja.

CSATA UTÁN.

A San folyó hófödte síkján
 A két sereg megütközött.
 — S a kis hadnagy borzadva ébredt
 Véresen, holttestek között . . .
 Távoiról tompán idehallik
 Futó hadaknak moraja,
 Körötte hörgő zürzavarban
 Haldoklók panaszos jaja . . .
 — A hadnagy elgyötörten várja,
 Hogy végre csend boruljon rája
 S jöjjön a láz jótékony éje . . .
 De im, a véres pusztulásból
 Egy sápadt kéz int most feléje . . .
 Körötte minden vérben úszik
 S a mint lihegve odakúszik,
 Egy ifjú orosz tisztre lel.
 Meredt arcán a halál sáppad,
 Vergődve halk kérdést lehel.
 A hadnagy tört szavát nem érti,
 De látja a tekinteten,
 Mely annak arcán félve ott ül:
 Hogy kié lett a győzelem?
 A győzelem!
 — S a fiúnak már büszkén, bátran
 Kevély intésre mozdul karja,
 A futó muszka véres vesztét
 Ujjongva hirdetni akarja,
 Mikor egyszerre belémarkol
 A haldoklónak aggódása . . .
 Vértől csapzott szőke hajával
 Mintha magának lenne mása.
 Bizton kíséri ezt is anyja
 Féltő szívvvel a harcmezőn,
 S imádkozik esténként érte
 Egy szőke kis lány könnyezően,
 Akárcsak az, ki érte busul
 És érte hervad messze, messze . . .
 Hős ellensége halálkinját
 A valóval hát mért növessze?
 Hozzátérdel a fagyott rögre
 És megpihen kéz a kezen,
 Mutatja jellel, — ahogy tudja, —
 A haldoklónok úgy hazudja:
 — Tiétek lett a győzelem . . .

Megyery Ella.

PETYKÓ.

Petykó egy rövidfarkú pincsi kutya volt és ott élt abban a csendes kis faluban, a hol eddig minden esemény a zötyögő helyiérdekű vasut érkezése volt. Azért mondom, hogy eddig, mert mostanában már más események is történnek.

Kisbiró uram ugyanis hol ennek, hol annak az atyafiának, néha meg éppenséggel hangos dobszóval egy egész fia-ármádiának adja illő hivatalos komolysággal tudtául, hogy illetékes katonai parancsnokságukhoz bevonulni el ne mulasszák, a haza védelmének szempontjából.

Egy ilyen behívó-paranccsal kezdődött Petykó története is, lévén előbbi élete olyan közönséges kutyaélet, a mi történetnek éppen nem nevezhető.

Szükséges ugyanis a dolgok megértéséhez tudni, hogy Petykó gazdája, Péter, a becsületes kovácmesterséget üzte abban a csendes kis faluban, a melynek csöndjét a főntebb említett helyiérdekű vasut dübörgésén kívül csak az ő pörölyének zaja törte meg. Egy behívó-parancs következtében azután megszűnt Péter pörölye a csöndet zavarni és Péter előkeresvén a padlásról katonaládáját, Petykó kíséretében megindult a helyiérdekű megállóhelye felé.

Az asszony nép illő sirással bucsuztatta Pétert, a sógorok és komák pedig szerencsés visszaérkezést kívántak neki. A masina megérkezett, Péter fölszállott, Petykó pedig csendes rezignációval csóválta rövid farkát, csak akkor törve ki keserves vonításban, a mikor a szelid masina, látszólag a legbékésebb szándékkal zötyögteni kezdte a gazdáját, ki tudja, hová . . .

Ezóta az eset óta Petykó megváltozott.

Kerülte a társaságot — értsd a kertek alatti kutyaösszejöveleteket —, egészen ellomposodott, nem ugatta meg a kocsikat és a mikor csak tehette, künn ólálkodott a vonatnál. Folyton várta, folyton kereste a gazdáját. Közben lehullott a hó, közben elmulott a karácsony és közben Péterné asszony hivatalos írást kapott, hogy férje ura az északi harctéren hősi halált halt s neki ennyi meg ennyi segélyre van igénye.

Az asszony egy darabig sirdogált, a szomszédok egy darabig beszéltek róla, azután kezdtek elfelejteni, hogy valamikor szólt a pöröly a Péter kovács műhelyében.

Csak Petykó, mint a hogy hű kutya-hoz illik, nem felejtette el. Még mindig kereste a gazdáját. Kora hajnalban már a műhelyajtót leste, hogy nem nyitja-e ki Péter? Harangszókor a templom elé szaladt s a népek közt kutatta gazdáját. Azután megint a vasúthoz ballagott, lógó fejjel, csüggedő, de még élő reménnyel. Mindhiába!

Későbbben egész elzüllött. Napokig elkészült a mezőn, nem evett, nem ivott. Egy ilyen kószálás után habos szájjal, vérben forgó szemmel jelent meg a vasutnál.

Az emberek rémülten kiabálták: Petykó megveszett! Néhányan fejszéért szaladtak, hogy leüssék. A bakker, a puskáját kereste. De nem volt reá szükség. A fordulónál föltűnt a vonat. Petykó a düh és elkeseredettség idétlen vonításával rohant feléje és vicsoritott fogaival nekiugrott a lokomotivnak, hogy bosszuját kitöltse rajta.

A sinek között szépen, fehéren csillogott a hó és a szép, fehér havat a szegény Petykó kigázolt vére pirosra festette.

Petykó megtalálta a gazdáját.

Kökény László

Orosz gárdalovasság átvonulása Varsón.

SZÖKÉSEM OROSZ FOGSÁGBÓL.

Irta emőkei JANIK LÁSZLÓ, 13-as huszár főhadnagy.

Hagyjuk el a csaták borzalmas leírását, ma nem fogok halálról, vérről írni. Inkább úgy szeretném ezt a históriát elmesélni, mintha kandalló körül elhelyezkedett társaságnak beszélnék, a hol gyenge idegzetű hölgyek, törékeny kis lányok csipegetik a kuglert és szürcsölik az arany színű teát. Megpróbálom a társaságot finoman, gyengéden levezetni a rokokó szalonból a füstös polyák viskókba s majd a kényelmes autóból kiszállva, elmegyünk egy kis gyalogsétára a galíciai fenyvesek közé. Az elbeszélés szereplői sem lesznek hősök, marcona katonák, inkább fogom bennök az embert, a gyöngédebb érzelmeket bemutatni. Legyen ez a kis írás inkább egy elmosódott emlék a háboru forgatagából.

*

A limanovai harctérre ráfeküdt az este. Néha még megmordult az ágyu, azután csönd lett, hiszen a halottak nem igen beszélnek. Vert orosz csapatok vonultak vissza a sötétség leple alatt *Neu-Sandec* felé . . .

Kis polyák szobában, valahol a sarokban egy csomó földre dobott párnán élte utolsó óráit szegény Bernike.* Nemeslelkű sanitéc=altiszt forgolódott körülötte, lefejtette a véres inget s hátizsákjából tisztát, vakító fehéret vett ki. Felesége küldte, az ingujjak rózsaszínű selyem harisnyakötővel voltak átkötte.

Gyöngé mosoly futott végig Bernike arcán, bizonyára eszébe jutott egy-két gáláns kaland. Még így halófélben is vérbeli gavallér volt. A kis hegyes lakkcsizma kacéran simult a lábához, a kifogástalan selyem

* Bernolák huszárkapitány.

bricsesen új zsinórok ragyogtak. Arca sima volt, hiszen csak néhány órával előbb borotválkozott. Bluza véresen, rongyosan hevert mellette. Zugott a fejem, hideg kompresszeket rakosgatott rá az orosz. Bernike nagyon szenvedett, néha cigarettát kért, de hamarosan eldobta. Egyszerre csak kint zaj támadt: orosz főhadnagy lépett be s felszólított, hogy kövessem. Kimondhatatlanul fájt a szívem szeretett barátomat elhagyni. Egy utolsó csók: Isten veled, édes jó Bernikém! Többet ezután már nem láttam.

*

Kiléptünk az ajtón. Belebotlottam az előszobában valamibe. Egy szegény tehenet a falon keresztül ölt meg valami eltévedt golyó. Csillagvilágos éjjel volt, sötét árnyakként vonultak vissza az oroszok. A főhadnagy a Nachtrabbit vezette. Villanylámpámmal meg akartam kissé a sikos utat világítani, a főhadnagy megkapta a kezemet, idegesen sugta, hogy nem szabad és hogy csendesen lépkedjünk. Udvarias, kedves ember volt, *Chlinoff*-nak hívták. Anyja irónő s állandóan Pesten lakott a háboru kitöréséig; félig-meddig magyar származású. Beszélt keveset németül, franciául. Így mentünk vagy hat-hét kilométert. Szívem hevesen dobogott, mikor láttam a sok orosz csapatot visszavonulni. Istenem, milyen boldogan álmodoznak most ott a limanovai harcmezőn az elesett jász kunok, hiszen a vérük nem hiába hullott.

*

A *kaninai* paplak egyik szobájában várta sok orosz tiszt a Tr.-Div. Abfertigungját. A főhadnagy hozzájuk vezetett, bemutatott. Megkínálták cigarettával, osztrák trabukóval, teával. Kedvesek voltak, s eldiskurálgattunk németül, lengyelül, keveset franciául. Kérdezték, miként történt az elfogatásom s nagyon csodálkoztak, hogy a

huszár még a Schützengrabenban is verekszik. Fölébredt bennem a büszkeség, hevesen mondtam, hogy a gyalogsággal talán csak még boldogultunk volna, ha közben nem szóltak volna azok a fatális ágyuk, melyek most precízül működtek s a melyek kommandánsának fájósan bár, de mégis gratulálni tudnék.

Egy ősz öreg tüzértörzstiszt ugrott hirtelen fel, megölelt engem s kezet nyujtott: »Főhadnagy ur, rendkívül jól esik nekem, hogy ellenséges tiszt ily elismerően nyilatkozik rólam, mert azoknak a 12 cm.-es Hau-bitzoknak a kommandánsa én voltam. Sajnos, hogy oly nagy kárt okoztam, de viszont én is gratulálhatok: ilyen életemben sohasem láttam, hogy magyar huszár ilyen rettenetes tűzben az utolsó emberig bátran ott marad.« Megszorítottam a felém nyujtott kezet, valami szomorú, keserű elégtételt éreztem. Ugy szerettem volna ezt megmondani annak a sok halottnak s azok hős kapitányának, az én jó Bernikémnek.

Azután politizálni kezdtünk, megmondtam, hogy ne vegyék rossz néven, ha kissé őszinte leszek. — Miért is avatkozott be a nagy cár a mi ügyünkbe, azzal a szerb disznópásztorral, a kinek a fia oly merész volt a szép carevna kezére pályázni. No persze, a kosarat megkapta. Nevettek az orosz tiszték ezen.

Hetes huszár az északi harctéren: (Balról jobbra) gróf Wolkenstein Oszvald fhgy, Szunyogh Andor fhgy, báró Trauttenberg Imre fhgy, Jánisch fhgy, nemesthóti Szabó Albert ügyvéd, őrmester.

Egy órai diskurálás után elbucsuztunk s két orosz baka — persze gyalogosan — *Neu-Sandec* felé vezetett engem. Szomorú ut volt, most kezdtem csak igazán érezni fogoly voltomat. Fejfájásom szünőfélben volt és lassanként eszméltem a szomorú valóra. Egy vigasztalt csak, hogy az orosz trén lázasan hurcolkodott. Tudtam, hogy Rückzug van. Sebesen lépkedtem, a két baka alig tudott követni. De én nem engedtem őket pihenni, hadd szenvedjenek ők is. Kerestem az alkalmat a szökéshez, de mindenfelé Feldwachék álltak az uton, szekerek masiroztak.

Ugy 16–17 kilométeres séta után éjjel egy óra tájban megérkeztünk *Neu-Sandec*-ba. Ott is lázasan készülődtek, pakkolták a kocsikat, autón költözködtek a generálisok, a katonák még fosztogatták a kereskedéseket. Ugy látszik, nagyon sietős volt az ut, mert egy órai pihenés után, úgy három óra felé (december 12-én) huszonhárom fogoly bakával egyetemben megint megindultunk. Egy kozák elől, egy pedig hátul. Az elől levő magához szólított s a kengyele mellett kellett haladnom. Sirtam, sötét volt, senkisémet láthatta könnyeimet. Engem,

huszártisztet gyalog visznek! Két rongyos kozák. Engem, a ki huszárajaim élén oly sok kozákot megugrasztottam! Kezdet világosodni, rengeteg trén haladt mellettünk. Lealázó, kétségbeejtő volt ez az ut. Az oroszok megbámultak: »Magyar huszár, hol a lovad? hol a kardod?« Könny ugrott szemembe csak itt lenne a kardom, alattam a lovam, majd adnék én nektek, rongyosok!

Valóságos kalvária volt ez az ut. Étlen-szomjan, egész éjjel, egész nap. Pár percre felültem a kozák lovára, görcsösen fogta a szárazakat.

Végre 60 kilométeres séta után véres lábakkal megjöttünk *Zaklycin*-ba. Ott volt egy orosz Korpskommandó, kértem, vezessenek a kommandánshoz. Jó ideig kellett reá várakoznom. Ott álltam a Ryneken, körülöttem zajongtak a báméskodó katonák. Egy altiszt kihuzta csizmámból a Reitstockot. Kedvenc pálcám ez, kis ezüst karkáján édes női név ékeskedik, nem adnám e pálcát a világ minden kincséért, sok-sok véres csatában volt hű kísérőm. Hátrafordultam, az orosz kezéből kivettem a botot s visszatettem helyére. Ő megint hozzányult. Elvesztettem türelmemet, kirántottam a Reitstockot

s reáhuztam a kezére. Ököllet jött nekem, de elkaptam s néztünk farkasszemet. Tiszti csoport állt melléttünk. Odamentem, bemutatkoztam egy idősebbnek. Reám néz, mégegyszer bemutatkozom. Megkérdi, mit akarok. »Nálunk, a monarchiában az illem úgy hozza magával, hogy egy ur, ha idegenekhez közeledik, először bemutatkozik.« Elvörösödött, kezet nyujtott. Megkértem, óvjon meg itt a legénység molesztálásától. Elég tapintatlanul azt mondta, hogy ő annak az altisztnek nem a kommandánsa. Erre egy feltűnő elegáns lovastiszt előre jön, pofon üti az altisztet. Hozzá léptem, megmondtam nevemet: »Merci bien«.

Elővezettek az Excellenchez. Egyik ordonánctiszt tolmácsolta kérésemet: »Kegyelmes ur, én osztrák magyar huszártiszt vagyok, vagy lovon, vagy autón járok. Gyalogláshoz sem tréningem, sem cipőm nincs. Mi az önök uraival másként bánunk. Nem illik egy tisztet legénységgel együtt gyalog vezetni, hogy jövök hozzá, hogy az orosz trénnmannschaft megjegyzéseit türjem. A generális sajnálkozását fejezte ki és megígért mindent.

Fent az iskolában külön szobát kaptam, a kommandáns a tiszti menázból vacsorát küldött. Megágyaztak a földön, egy orosz az ajtó mellett vigyázott reám. Nem tudtam aludni, minden tagom fáj, kinoztak a sö-

tét, szomoru gondolatok. Az orosz elszundikált a széken, hozzávágta a csizmámat: »Majom, miért nem vigyázol rám.« Kint sötét, zajos éjszaka volt, az orosz szekerek siettek *Tarnow* felé.

*

Reggel lejöttek értem, az ablakból láttam a várakozó hat kocsit. Papírra ráírtam a nevemet és »Je vous remerci«. Felküldtem a kommandánsnak. Felülve a kocsira, hamarosan a híres kolostorhoz értünk, a hol az udvaron már volt több fogoly. Fent a szobákban azután találkoztam egy huszárhadnaggal és egy kadéttal, éppen a mi századunktól. Volt még három honvéd is és több landwehrtiszt, kadét és önkéntes. Szomoru volt a viszontlátás s könnyesen gondoltunk vissza sok elesett bajtársunkra. A fogoly huszárokat elosztottam, tisztilegényekként talán mellettünk mégis könnyebb lesz a dolguk. Néhány sorban tudattuk hozzátartozóinkat szomoru sorsunkról, átadtuk a leveleket egy ottani szerzetesnek, a ki azután tényleg a mi győzelmesen bevonuló csapatainknak kézbesítette is azokat. Elérkezett az indulás ideje. Átvettem a magyarok felett a kommandót, elfoglaltunk egy szekeret s lassan megindult a szomoru menet.

Előttünk hajtották e foglyokat, a kik a házakba bebeszaladtak kenyérért. Néhány elmaradozó után galoppban száguldottak a kozákok s kergették őket a nogajkakkal. Undorító látvány volt ez az éhes társaság. A magyarok lehajtott fejjel, büszke testtartással mentek mellettünk. Mi pedig hallgattunk, néha egyikünk elsírta magát. Jobbról-balról feltűntek a siető tréngolonák, vonult a fegyelmetlen orosz lovasság. Láttuk az orosz pionier-csapatokat munkában, keresztüldübörögtünk a forrás szép hadihidakon. Rengeteg orosz sebesült ment, ki gyalog, ki kocsin.

Este megérkeztünk *Tarnow*-ba. Szomoru viszontlátás. Mennyivel másként volt az ezelőtt öt éve. Boldog ekvitációs idők. Sok ácsorgás után beszállásoltak minket valamelyik gyalogsági kaszárnyába. Három szobát jelöltek nekünk ki, fütetlen volt a lakás, üres, kifosztott, még szalma se jutott fekvőhelyünkre. Szegény jó tisztilegényekkel megosztottuk szomoru sorsunkat, szólanul heveredtünk le egymás mellé s szomoruan kíváncsultunk vissza oda az árkokba, diadalmas csaták tüzebe. A mieink feltartóztatlanul mennek előre, mi pedig itt kinlódunk fájós rabságban. Jó későn behoztak két-két ur részére egy konzervet, egy darab kenyeret s mosdótálban teát.

*

emőkei Janik László huszárfőhadnagy.

Kinos volt a fölébredés. Elkeseredve hívtam le a Kasernekommandánst, durvánélesen tettem szemrehányást a komisz bánásmódot, kértem, hogy utaljanak ki részünkre privátlakást s hogy engedjék meg valami vendéglőben az étkezést.

Délben azután néhány katona és egy kapitány kíséretében végimentünk az ismerős utcákon. Orosz katonák hemzsegték mindenhol, piszkos rendtelenség uralkodott szerteszt. Elegáns autókban gyönyörű orosz vörös kereszties hölgyek robogtak, rajtok volt az északi sarkvidék egész faunája a kék rókától a fókáig. Bozontos sapkájú kozákok, operettszerűen öltözködő cserkesz lovasok száguldoztak festői rendtelenségben.

A jó öreg ösmerős bodegatulajdonos sirva üdvözölt engem. Bent a különszobában zajos volt a hangulat, orosz tisztiek ebédeltek, bundájok zsebéből sűrűn huzogatták ki a snapszos butykosokat. Ugyanis alkohol eladásra az összes vendéglőkben szigorú tilalom van. Beléptünk. Művésznők, jókedvű leányok is ültek az asztaloknál. Eszembe jutottak a régi szép napok a Schwarzenberg=ulánusoknál, a sok pezsgős éjszaka, egy-egy szőkehajú táncosnő, a ki oly ügyesen tudta magát be táncolni valamelyik fess lovastiszt szívébe. Azt hittem, hogy álmodom. Szívemre tódult sok édes emlék, sok kedves epizód.

Egyszerre csak felugrik kettő, hozzám szaladnak. Az elmúlt öt év nem igen változtatta meg őket, csak a hajuk lett szőkébb, csak az ajkuk volt pirosabb. Diskuráltunk az elmúlt időkről, azután a szomoru jelenről,

Megkértem, keressenek föl engem a kaszárnyában s hozzanak valahonnan polgári ruhát. Kész volt a tervem a szökéshez, csak a ruha hiányzott.

*

Ebéd után nem a kaszárnyába, hanem egy privát lakásba vezettek minket. Valami jómódu zsidóé lehetett, minden komforttal berendezve. Persze, a lakók elmenekültek. Mi magyarok mindjárt okkupáltuk a hálószobát, fölfedeztük a gázfűtésű fürdőt, hol azután este sorjában meg is fürödtünk. Ruhánk nem igen volt, a tisztilegények azonban hamarosan tudtak venni nekünk.

Izgatottan vártam a két táncosnőt. Hiába, hiába, valami féltékeny orosz tiszt bizonyára szemmel kísérte őket. Kint, az ajtó előtt az őrség egyhanguan sétált föl és alá. Szomoruan, reménytelenül ültünk mi magyarok a Doppelbetten. Sok-sok szép éjszaka jutott eszünkbe, a Reitlehrer=Institut felejthetetlen órái. Csend volt a szobánkban, csak néha-néha hallatszott egy sóhaj, egy elfojtott zokogás.

Aludtunk szép sorjában a Doppelbetten, egyszerre csak felkölt engem egy elegáns tiszt: *Dimitriew Armeekommandant* ordonánctisztje. Kíváncsiskodott egyről-másról. »Uram, azt nem mondhatom, hogy nem tudom, annyira tájékozatlan nem vagyok, de kérdéseire választ nem akarok adni.« »Nem is kényszeríthetem a főhadnagy urat,« volt a válasz. Azután eldiskurálgattunk közömbös dolgokról, hogy a mi hölgyeink az ő sapkarózsáikból nyakláncot csinálnak, a srappellhülzniket virágvázáknak használják, s a vörösréz evőcsajkájukban szépen virít a ciklámen.

*

Esős szomoru reggel volt, a *tarnów*—*rzeszówi* műút csunya sáros. Kaptunk három kocsit, azokra föltettük kis csomagjainkat, mi meg felváltva ültünk föl a szekérre, a többi pedig lehajtott fővel ment utána, mint temetéskor. Egyik orosz katona lezavarta egyik tisztünket a kocsiról s föltette helyette a csomagját. Elfogott a düh, ledobtam a kosarat. Megragadta karomat. Erre leütéssel fenyegettem meg. Kivonta pisztolyát, nekem szegezte. Társaim vészajtólsóan morog-

tak, az orosz meggondolta magát s szitkozódva tovább ment.

Tovább haladt a szomoru menet, falu falu után maradozott el. Az éjszakai szállások szűkek, hidegek voltak, enni alig kaptunk valamit... 15. *Debica*, 16. *Sedzi-szów*... Régi ismerős falvak. Füstös háborus képek. Orosz trén haladt sietve *Rzeszów* felé. Egyik este valamelyik ut melletti házba besurrantam, hogy ott maradván meg-
szökhessem. Orosz katonák voltak benne, köszöntem nekik, vizet kértem. Nem fogtak gyanut. El voltam keseredve, hogy kísérletem nem sikerült.

*

Tizenhetedikén délután *Rzeszówra* értünk. Megint egy nagy civilházba vittek minket tiszteket fel. Háromszobás lakást utaltak ki az első emeleten. Megkezdődött az éjszakára való berendezkedés. A tisztilegények szalmát hordoztak valahonnan. A négy kísérő orosz bent őgyelgett a szobákban, drága pénzen árulgatták a komisz cigarettákat, cukrot, teát. Zugott a fejem, friss levegőre vágyva kimentem a folyosóra. Nagy kétemeletes bérház volt, köröskörül rácsos ganggal. A lakás bejárata előtt senkisémm állott még. A katonák bent voltak a szobában. Egy gondolat villant meg agyamban. A következő pillanatban fölszaladtam a második emeletre. Egy zsidó támaszkodott a rácshoz, s szándékomat megértve rámutatott a padlás vasajtájára. Egy izgatott ugrás, fent voltam a padon. A hideg levegő megcsapta arcomat, szabad voltam. Lassanként besötétedett, kezdtem nyugtalan lenni, hátha keresni tálálnak. Előmásztam rejtekemből, lejöttem a gangra, próbáltam bejutni valamelyik lakásba. Mindenhol sötét volt az ablak, zárva az ajtó, sok helyütt azonban betörve az ablaküveg. Bemásztam, üres kifosztott szobák. Kétségbeesve lementem az első emeletre s rémülten láttam a fogoly tisztek lakása előtt a már föllállított hat orosz katonát. Visszatértem a második emeletre, minden üres, kihalt, koromsötét. Egyszerre csak éppen a mi lakásunk fölött megláttam egy fényes ablakot. Hevesen dobogott a szívem, most vagy soha, izgatottan kinyitottam az ajtót. Meg voltam mentve.

Feldult kastély Lengyelországban.

diószegi Kiss Pál 38. gy. ezredbeli hadnagy, Kiss Pál 1848–49 honvédtábornok unokája. Huszéves korában hősi halált halt az északi harctéren.

Szegény polyák család lakott a konyhában, rögtön tudta, hogy miről is van szó. Fájósan bucsuztam el a cifra huszáruniformistól. Betettem egy ládába a több helyütt összelőtt kék csákót, gyöngéden levettem mentérről büszkeségemet, a »Verdienstkreuz«-ot. Melléje helyeztem a kis Reitstockot, elbucsuztam két édes fotografiától s hozzájuk tettem sok kedves apró holmimat. Fehérneműt is adott a polyák, azután egy zöld vászonnadrágot, barna mellényt, régi szinehagyott smockingot. A csizmámat — hisz az civil volt — és a keztyűmet megtartottam. Ott aludtam a familiával a konyhában, nyugtalan álmaim voltak. Szegény barátaim, ti bizonyára aggódtok értem, nem is gondoljátok, hogy egy emelettel feljebb a közeletekben vagyok. Talán illetlenséggel is vádoltok engem, hogy el sem bucsuztam. Lelkiismeretemet még fejenként 38 kopek is terheli, melyet napi lénung fejében éppen ma adtak kezembe a foglyok részére.

Reggel volt, szép verőfényes december 18. Az asszony elmondta, hogy a tiszteket délelőtt a vasúthoz vitték; tréncsók sietnek Jaroslaw felé. Gondolkoztam jövőm felől. Nyugtalan vérem nem engedte, hogy tétlenül várjam be csapataink eljövetelét, inkább eljök megyek. De valami írásra nagy szükségem lenne. Az asszony nevére volt egy legitimáció Sticyn felé még a rzeszówi starostwótól. Nem sokat ér, semmit sem használ, no de mégis jobb, mint semmi. Legalább pecsét van rajta. Forrón megköszönve a család sziveségét, tizenkét órakor délben lesétáltam a kapun. Ösmérs utcák. Egyenest a Rynekre tartottam, vettem ott kis kecskebundát, báránybőrsapkát és vándorbotot.

No és most neki a nagy világnak. Boldog érzés fogott el, megálltam az első keresztnél s imádkoztam. Reménnyel, erős hittel vágtam neki hosszú, kalandos kóborlásomnak . . .

(Folytatjuk.)

Elesett hőseink

névük megőrkítő díszes emléktáblák, templomok vagy középületek falaira, hazai márványból 50 kor.-tól feljebb, köztetekre és temetőkre állítandó emlékoszlopok 150 kor.-tól feljebb. Megrendelhetők: „KULATAR“ művészeti sirkökiállítás, Budapest, VIII., Közttemető-ut 4. szám alatt.

MUSZKÁK, — MAGYAROK.*

Irta PÁSZTOR JÓZSEF.

Hóval borított táj. Két magyar baka kémleli a muszkát.

Baka. Tán el is felejtöttek bennünket, komám. Pedig tennap se ebédeztünk. (Tarisznyájára pillant.) Ha ez a kis, jó, hazai szalonna nem lett vóna! (Előveszi a szalonnát, szagolgatja.) Micsoda malac vót e komám. Még a farka högyin is zsír csöpögött ennek!

Koma. (Megrebbenve néz az erdő felé.) Nézd! Mozognak az erdő szélén! (A fegyverhez kap.) Muszkák!

Baka. Az annya szentjit! Legalább a szalonnából ehettünk vóna. (Figyelve.) Csönd. Vigyázzunk. Nyisd ki a szömöd. (Mereven az erdő felé néz.)

Az oroszok előre futnak, eldobják a fegyvert s a kezüket az ég felé emelik.

Koma. Te, Jóska. Ezek mögadják magukat.

Baka. Köllenek a fenének. Jól mögvótunk így. (A szalonnát hóval eltakarja, figyelve.) Hányan löhetnek, koma?

Koma. Hát, pajtás, vagy huszan.

Baka. (Megvillan a szeme.) Akkor elibük! (Az oroszok elé rohan, a koma utána. Az oroszok a földre hullanak. Baka rájuk kiált.) Ne nyöszörögjete, az anyátokat! Egy-két fej fölemelkedik, a sáppadt arcokból riadt, könnyel telt pillantások vetődnek a magyarokra.)

Koma. (Az egyik oroszra kiált.) Vifil?

Az orosz. (Nyöszörögve.) Zvancik.

Koma. (Mérgesen a bakához.) Csak husz.

Baka. (Indulatosan.) A sok nyavalyását! Legalább a szalonnám ehettem vóna mög!

Koma. (Nyersen az oroszok felé kiált.) Vénig! Nem köll Zvancik! Rükverc!

Baka. Rükverc! Rükverc! Ha legalább ötven gyütt vóna. Még kinevetnek, ha husz ilyen nyavalyással beállitunk.

Koma. (Nyersen az oroszok felé.) Kommen fufcik, gut, veniger nikt gut! Mönnyetek a fenébe!

(Az oroszok hirtelen összebujnak, riadt, gyors beszélgetés kezdődik, néhány feláll, az erdő felé pislant, újra beszédbe erednek, néhány az erdő felé indul.)

Egy orosz. (Lassan, megállapodva, a magyarok felé.) Kommen fufcik.

Baka. (Ránéz a komájára.) Százat köllött vóna mondani.

Koma. Csak a fufcik jutott eszembe.

Baka. (Ránt egyet a vállán.) Hát ölég. A szalonnát azér bepofázzuk. Hadd csurogjon a nyáluk tülle.

Koma. Majd elhozom. (Elmegy a szalonnáért.)

* Mutatvány a szerzőnek «Tűz!» cím alatt most megjelent művéből.

Koma. (Jön a szalonnával) No itt van. (Könnö=lyan kanyarit a kenyereből, odaadja a bakának.)

Baka. (Vág a szalonnából, odaadja a bajtársnak, magának is szel, egy falatot a szájába tesz, boldogan.) Hát még a kolbásza! Milyen löhető a kolbásza, komám!

Az oroszok izegnek, mozognak, sóhajtanak, nyögnek. Egy sápadt kis szőke oda csuszik a hóban a baka elé, kinyújtja remegve a karját s elibe tartja a markát. A szeme tele van könnyel. A szava elfullad, csak halk, keserves nyöszörgés tör elő a szájából.

Baka. (Rákiált) Fenét a hasadba! Ilyen szalonnát? A cárotok se szagolt ilyet, hé! Ruhig!

A kis orosz összegörnyed a havon. A feje a mellére hull. Sirni kezd keservesen, mint egy gyerek. A baka rápislant, elfordul.

Koma. (Rámereszi a szemét, meghökkenve.) Hogy rí! Egy katona... Hogy rí!

Baka. (Ránt egyet a vállán, a bajtárs kezébe csusztatja a szalonnát, halkán) Nesze. Add oda neki.

Koma. A szalonnát? Én?

Baka. (Lassan.) Azt. Én rákiátottam. Hát én nem. Te add oda. (A bajtárs szemébe pislant, fölcattanó hangon.) Nem tom hallgatni a bőgésit!

Koma. (Odalöki a kis orosz elé a szalonnát, kenyeret)

Az erdő széle meglevenedik. A hó ropog. Egy csomó orosz törtet feléjük fegyver nélkül.

Egy orosz. (Előre szalad, lihegve áll meg a baka előtt, a fehér foga kivillan, röhögve.) Kommen Zipcik!

Baka. (A bajtárshoz.) Te, mennyi az a Zipcik!

Koma. Tudja a fene. Majd összeolvassuk őket, mint a birkát. (Az oroszokra.) No, forverc!

Baka. Gyerünk! Ha fufcik, ha zipcik. Forverc!

Mennek, mennek a mély hóban. A nap a domb mögül elötör. Rózsákat fest a hóra. A kis muszka nyalja a száját, hálásan nevet a magyarok felé.

Koma. (Mérgesen a muszkára kiált.) Ne röhögj... az anyád...

Baka. (Szeliden.) Ne bánts. Hóttáig szájában marad az ize. Az unokájának unokája is ezt emlégeti.

Koma. (Sóhaj.) Hát még ha a kolbászából övött volna!

Baka. (A puskájára támaszkodva nézi az oroszokat, az oroszok nézik szeliden őt.)

**BRITANNIA
SZÁLLODA**
TÉLIKERT-ÉTTERME
Budapest, Teréz-körut 39.

Zamatos magyar konyha. — Az előkelő társaság kedvenc helye. — Toll Jancsi nemzeti zenekara muzsikál.
NEMÉNY BÉLA VENDÉGLŐS.

bárá Bienert Rolf, a volt osztrák miniszterelnök fia.

Kosel udv. fényképész felv.

KELLENEK ITT LENN A SZENVEDŐ SZEGÉNYEK...

*Élet zajától messzi, messzi térek,
Szines mesék álmokdében élek;
Kacagok rátok, vidám boldogok!
Nincs többé vágyam, fog már a Közöny árnya,
Harczólk lelkem nyugalját találja,
A nagy időmön immár túl vagyok.*

*Szent Békeérzés küzdi már a lelkem,
Elfojtva mást mindent, mi ott lakozott.
Erőtlen lettem, megadásra készen,
Mint viador, ki sokat birkózott.*

*Csalódva, megfáradt, elgyötört lélekkel
Áhitom már a végső nyugovást,
Élethajóm kikötés-várásánál
Im megfejem a régi, ős talányt:*

*Kellenek itt lenn a szenvedő szegények,
Csak úgy, mint örvendő élet-gazdagok,
Kik a bajban élnek, vígadnak a Végnek,
Mig dőzsölve jókban, vivódnak azok.*

*Kellenek itt lenn a megértetlen lelkek,
Kik bár vágyva-vágytak, mégsem szerethettek.
Kellenek itt lenn az álmváro lelkek,
Kik Bánat földjére sirni teremtettek.*

Wlassics Tibor.

Lerch Egon × sorhajóhadnagy, a XII. sz. tengeralattjáró naszád parancsnoka és Zaccaria Ernő ×× fregatthadnagy a XII. másodtisztje barátaik körében.

A PÁNIK.

Azt a vad, esztelen félelmet, mely olyankor fogja el a tömegeket, a mikor hirtelen szembe találják magukat valamely nagy veszedelemmel, mint például tűzvész, hajótörés, földindulás stb., a régiek éppen úgy ismerték, mint mi modernnek. Míg azonban a régi görögök és rómaiak ezt az érzést *Pán* istennek és légi csapatainak tulajdonították, — a honnan a pánik szó eredetét is vette, — korunk tudománya a félelmet, mint a tömeg=pszichologia megnyilvánulásának egyik legérdekesebb jelenségét analizálta.

Ámbár a pánik leginkább összeverődött heterogén tömegben, mint például színházak közönsége, hajóutasok stb. között szokott kitörni, sokszor a legfegyelmeltebb katonai csapatot is elfogja a félelemnek megmagyarázhatatlan érzése és attól sarkalva, vad futásban keres menedéket. Az ókori görögök persze mindezt az isteni befolyás rovására irták és első sorban Pánnak köszönték meg azt a győzelmet, a mit Marathonnál és Szalamisznál a perzsák felett arattak.

A katonák tömeges félelméről igen időszerű cikk jelent meg a berlini «Deutsche Revue» egyik legutóbbi számában. A cikk írója, dr. *Sartorius*, bőven idéz a francia filozófus, *Le-Bon* «A tömegek lélektana» című könyvéből. *Le-Bon* az olyan tömegeket, mint a melyek például a párisi bazártüznél vagy a bécsi Ring-színházban szerencsétlenül jártak s melyeket a közös félelem kötött össze, *lélektani masszának* nevezi. Ez az elnevezés elég találó. Egy nagy áruházban jelenlevő közönséges embertömeg egy pillanat alatt lélektani masszává alakulhat át *tűz=* vagy *tolvaj=kiáltásra*. Ennek a tömegnek aztán — a mint *Le-Bon* állítja — meghatározott jellegű kollektív lelke van, habár csak átmenetileg is és ez a kollektív lélek aláveti magát a tömeg mentális egységének.

Sartorius a francia tudós tételéhez a következő kommentárt fűzi: «Bármennyire hasonló vagy különböző legyen is a tömegek egyéni egysége, mihelyt lélektani egységgé tömörülnek, egészen másképp gondolkoznak és cselekszenek, mintha mint egyének szerepelnének. Az ember mint pillanatnyi tagja a lélektani tömegnek a civilizáció lépcsőjén sok fokkal száll lejjebb. A primitív lények lelkesedésével és hősiességével együtt azok spontán erőszakossága és vadsága is erőt vesz

Leveldi Kozma Dénes 10-es huszárfőhadnagy hősi halált halt az északi harctéren.

A német 5. ulánus-ezred tisztikara megbeszélést tart a front mögött.

rajta. Az ilyen tömegeket sohasem dominálja intellektuális jellegzetesség és sohasem visznek végbe oly dolgokat, a mikhez nagy szellemi képességek szükségesek.»

«Rendszerint a butaság, nem pedig az okosság az», — jegyzé meg Le-Bon csipősen — «a mely tömeggé verődik össze».

Az egyéni lélek tömeglélekké való változásának fokairól Sartorius így szól: «Minden tömeg bizonyos fokú hatalmat tanusít, a mely nagyobb, mint bármely egyes tagjáié s a minék az egyes tagok tudatában is vannak. A tömeget alkotó egyének érzik is ezt a hatalmat és azt hiszik, hogy terveik végrehajtását semmi sem akadályozhatja. Ez az oka annak, hogy miért lesz a tömeg oly gyakran erőszakossá, a mint azt forradalmak vagy sztrájkok alkalmával látjuk. Ezenkívül, miután a tömeg akarátát azonnal végre is akarja hajtani, a nélkül, hogy a természetes akadályokat számba venné és mivel felelősségérzete is hiányzik, igen gyakran a leghihetlenebb eszközökhöz folyamodik.

A másik ok az emberekben domináló utánzó impulzusban rejlik, a melyet sokkal nagyobb fokban az állatoknál láthatunk. Az intellektuális infekció iránt való érzékenység különböző az emberekben. Ez a pszichikus infekció a szugerálásnak, sőt magának a hipnózisnak is egyik gyöngébb formája.»

A cikkirő azután kiemeli, hogy ilyen esetekben a tömegnek rendszeren vezetőre van szüksége, a ki megadja a nélkülözhetetlen buzdítást, ha azonban a vezető presztizsét elveszti, a mob letaszítja őt piederstáljáról, mert a tömeg lelkülete mindig szeszélyes, változó és nőies. Ez különben magának Le-Bonnak is véleménye, a ki így szól: A tömeg mindenütt nőies, legnőiesebb azonban a latin fajoknál. (Pedig Le-Bon maga is francia.) A heterogén tömegek tulajdonságainak általános méltánylása után az író rátér a katonai tömeglélek analizálására. Ezt az embertömeget, bármennyire különböző egyénekből álljon is származás, nevelés, műveltség és foglalkozás tekintetében, a katonai nevelés, szellem és tréning egybe-

olvasztotta és szerves tömeggé alakította át. A tömeg félelmét aztán így magyarázza meg: «Néhány különösen érzékeny személyt hirtelen belső félelem fog el, a minék ezek mozdulatokkal vagy kiáltásokkal adnak kifejezést. A mellettük állók gondolatai máris abba az irányba terelődtek, a szorongó érzés őket is inficiálja és végül is áldozatául esnek ugyanannak a félelemnek. Ez az érzés ily módon fokozatosan tovább terjed, míg végre az egész sereg lélektani tömeggé válik. Az önfentartás ösztöne hatalmasan támad föl benne, a félelem bizonyos fiziológiai tüneteket idéz elő agyában (például vérhiányt), a mik aztán pszichomotorikus jelenségeket, mint például heves rángatózást, túlélénk mozdulatokat, félelmes felkiáltásokat okoznak. A tömeg megszűnik gondolkozni, emlékezni vagy itélni és csupán csak emóciói uralkodnak rajta. A képzelődés látományait nem korlátozza többé az ész és azok hipnotikus erőt nyernek. Francia, olasz, angol, orosz, német, osztrák vagy magyar csapatok egyaránt áldozatául estek már a pánik félelemnek és semmiféle faji jellegzetesség vagy kiválóság nem nyújt védelmet a tömegérzés hatalma ellen. Tisztek erélyes eszközökkel megakadályozhatják ugyan továbbterjedését, de sokkal hathatósabb eszköz a vezérek bátorsága és bizalma ügyük sikerében, feltétlen odaadás s a vezetőkből való bizalom pedig a legénység részéről. A modern idők legnagyobb sztratégája ugyanezt, a gondolatot így fejezte ki: «Tekintélyt fent — engedelmisséget lent — egyszerűen: fegyelmet a lelke minden hadseregnek.»

D. I.

Böhm Géza 4. honvéddyalozredbeli önkéntes, hősi halált halt az északi harctéren.

FÁJÓS LÁBAKRA ajánlja készítményeit
GERŐ ADOLF FIA ortopéd cipésmester
 Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 4. Telefon 15—05.

Bornemissza 48-as honvédhadnagy egy sebesült hadnaggal a honv. helyőrségi kórházban.
Illyés Gézáné felv.

KÖNYVSZEMLE.

A könyvpiac legnagyobb érdekessége ezidőszert kétségtelenül a világhírű tudós és utazó *Sven Hedin* könyve, melyet *Egy harcban álló nemzet* címmel jó fordításban és meglepően olcsón adott ki az Athenaeum. Sven Hedin tollát természetesen a német nemzet gigászi küzdelme ihlette meg, elment haditudósítónak a nyugati harctérre s a mi szépet, nemeset, lelkesítő látott eddig, könyvbe foglalta örök emlékül és példaadásul nemzetének. Mindnyájan ismerjük a Hindenburg nemzetének nagy-szerűségét, de szebbnek, lelkesítőbbnek nem képzelhetnők el II. Vilmos hadseregének babérovezte nimbuszát, mint a Sven Hedin meleg szívének megvilágításában.

Igénytelen kis füzet a *Pásztor József Tűz!* című könyve, a tartalma azonban várakozáson felül bilincseli le érdeklődésünket. Olyan párbeszédés apróságok vannak benne, a milyeneket egy-két év óta a napilapok szóra-koztató mellékletein gyakran olvashatunk, de a Pásztor apróságai kevés kivétellel finoman kidolgozott, néha kemény igazságokat hirdető szatirák és kedves, őszinte színekkel pompázó rajzok, a melyekben igaz gyönyörűségünk telik. Az utóbbiakból egyet be is mutatunk olvasóinknak. A kedves kis könyv ára mindössze egy korona, a Légrády Testvérek adták ki.

Az *Olcsó könyvtár* legújabb füzetének nem kisebb nevű szerzője van, mint *Wlassics Gyula*. A *német világpolitika*-ról mondja el benne nagyérdekeségű véleményét Bülow hercegnek egy tanulmánya kapcsán s az európai nagy konfliktus teljes megértéséhez sok értékes kommentárral szolgál olvasóinak. Ismerve Wlassics széleskörű tudását és alapos készülségét, megdönthetetlen igazságként kell fogadnunk minden mondatát, a mit az érdekes témáról ír. A kis füzet egyike a legtanulságosabb komolyabbfajta háborus olvasmányoknak.

Vérszegényeknek
és lábbadozóknak
KRIEGER-féle

Tokaji China-vasbor

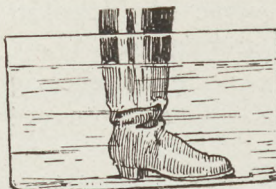
a legjobb! — Kapható minden gyógyszer-tárban 6 kor. és 3 korona 20 fillérért.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Kéziratot nem ad vissza a szerkesztőség.

B. B. B. A beküldött képet lapunk egyik közelebbi száma-számban közölni fogjuk. — **B. Z.** Az egyik legközelebb megjelenik. A másik kettő is sorra kerül. — **M. F. Veszprém.** Ezek nem sikerültek. Próbáljon mást, talán nem háborus dolgokat. — **Jó.** Nem váltak be. Maradjon meg a maga kedves, meghitt világában. — **y. S.** — Az egyiket hozni fogjuk. — **Arcturus.** Köszönjük. Hármat besoroztunk.

Száraz lábak!

Ez a katonák egészségére legfontosabb!

CAMPOLIN

abszolút vizmentes **bőrkenőcs.**

Össze nem tévesztendő a használatban levő cipőkrémekkel.

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Sárga: K	4.50	2.30	1.25	—70	—40	—30
Fekete: K	4.—	2.10	1.10	60	35	25

Vi-zonteladóknek jövedelmező! Számtalan elismerő-levél, többek közt báró Salis-Saglio 76. cs. és kir. gyalogezred elismerése: **T. vizmentes kenőcsgyár „Campolin“ Budapest.** 1911. évi február 20-án kelt b. levelére értesítjük, hogy az ezrednek szállított bőrkenőcs csapatainknál kipróbáltatott és lábbeliekre nagyon jó konzerválószernek bizonyult, mert ezek a „Campolin“ használata által puhák és vizmentesek maradtak. Aláírás **Hauser, Oberst, Rgmtscommandant.** Központi főraktár: **Krayer E. és Társa, festék-, kence- és lakkgyár cs. kir. udv. szállító, Budapest, V., Váci-ut 34. sz.**

KATONÁKNAK „RASOL” nélkülözhetetlen.

Kés nélkül borotvál. Kapható drogériákban,
egyszeri használatra 8 fillérért.

Tábori csomagokat küld a készítő cég:

RASOL VEGYIPARI VÁLLALAT
Budapest, VI. ker., Eötvös-utca 33. sz. Telefon 109-53.

Főraktár: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszer-tára
Budapest, VI. ker., Király-utca 12. szám.

Horváth és Halász női gyászruha-készítő vállalata Budapest, IV., Váci-utca 26. szám alatt (Párisi-utca sarok). Gyászruhák négy óra alatt készítettnek. Telefon 8-61.

A 73 éves von Lücken, nyugalmazott kapitány, kiváló sportember, hadi szolgálatra jelentkezett. Brüsszelben a lószorozó bizottság elnökének nevezték ki.

A Társaság

a magyar uri társadalom népszerű lapja, mely rövid fennállása óta tekintélyes olvasóközön- séget hódított magának. Szövegben és illusz- trációban egyaránt arra törekszik

A Társaság,

hogy érdekes és élvezetes szórakozást nyújtson olvasóinak. Ízlésében méltónak akar mutat- kozni közönségéhez, változatosságával a leg- messzebbmenő igények kielégítésére törekszik. Háborus képeivel mindenütt szenzációt kelt

A Társaság;

erre vonatkozó fölvételeit a legjelesebb fotogra- fusok és a harctéren küzdő barátai szolgál- tatják. Mindezek mellett

A Társaság

előfizetési ára egész évre 18 korona, félévre 10 korona, negyedévre 5 korona. Egyes szám ára 40 fillér. — Mutatványszámot kívánatra ingyen és bérmentve küld a kiadóhivatal: Budapest, Ritz-szálló. (Cötvös-tér.)

ALAPITTATOTT
1849. ÉVBEN

ÁRVAY JÁNOS ÉS TÁRSA
BUDAPEST, V., BÉCSUTCA 9. SZÁM
ÁRUOSZTÁLY.

CS. ÉS KIR. UDV.
KERESKEDŐK

MÉRLEGZÁRTÁIG RENDKIVÜLI ÁRLESZÁLLÍTÁS. RUHÁKRA ALKALMAS FEKETE ÉS SZINES SELYEMSZÖVETEK, DIVATKELMÉK, BOLYHOS ÉS SIMA KELMEK, POSZTÓK, BÁRSONYOK, STB.

A Ritz az előkelő társaság szállója.

A "MINUTA"

**elsőrangú üdítőital, hideg vízhez öntve —
elsőrendű védőital — fertőző betegségeknel.**

Kapható:

Lukács Sándor cukrászdáiban, Andrassy-ut 70. és Aréna-ut 80. Szimon István üzleteiben V., Fürdő-utca 12. Bajza-utca 16., Vilmos császár-ut 60. A Nagy Áruházban, Andrassy-ut. Pick J., Lipót-körut 11. Kaszap Dezső, Erzsébet-körut 19. Kertész Tódor, Szervita-tér 10. Rózsás Kálmán, Erzsébet-körut 53. Varga Sándor, Baross-tér 20. Kertész Pál, Rákóczi-ut 40. Kirsch János, Király-utca 53. Dörfler István, Ferenciek-tere 9. Eisner-drogéria, Andrassy-ut 35. **Budán:** Wohlmut Adám, Battyhányi-tér 6. **Ujpest:** Pápai Gyula és Társa, Árpád-utca 54. szám.

Központi iroda: Budapest, Andrassy-ut 70. Telefon 49-15.

SZÉKELY ALADÁR

MŰVÉSZI FÉNYKÉPEI
A LEGKIVÁLÓBBAK

BUDAPEST, IV., VÁCZI-UTCA 18.

CSÁSZÁRFÜRDŐ BUDAPESTEN

Nyári és téli gyógyhely. Elsőrangú kénes hévvízű radioaktív gyógyfürdő; modern berendezésű gőzfürdő, kényelmes iszapfürdők, iszapborogatások, uszodák. Török-, kő- és márványfürdők, hőlég-, szénsavas- és villamos vízfürdők. 200 kényelmes lakosztoba, jutányos árak. Prospektust ingyen és bérmentve küld az **IGAZGATÓSÁG**

Pápai Ernő műintézete, Budapest, VI., Szerecsen-utca 65. (Liszt Ferenc-tér sarok.) Telefon 127-05.

Dr. Szegő Kálmán Szanatoriuma

felnőttek és gyermekek számára ABBÁZIÁBAN

Hizlaló erősítő és edző kurák. Egész éven át nyitva.